

Z. Br.

Korespondencja Heweliusza w zbiorach paryskich

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/3, 578

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tej okazji pisze, że się można dopominać „o jakąś biografię gdańskiego astronoma, zawierającą charakterystykę jego twórczości naukowej i osiągnięć technicznych w zakresie budowy teleskopów. Nie wystarcza bowiem ilość informacji podanych przez *Wielką encyklopedię powszechną* oraz popularną broszurkę Edwarda Pokornego *Tropiciele niebieskich szlaków*, część 3, gdzie niełatwo jest znaleźć Heweliusza w rozdziale pt. *Pierwsze obserwatoria astronomiczne w Europie*”.

Dalej J. Lassota pisze, że tytułem do sławy Heweliusza jest nie tylko jego opis Księżyca, „ale także budowa pierwszego w Europie obserwatorium astronomicznego w Gdańsku¹, które Heweliusz wyposażył w instrumenty astronomiczne częściowo własnej konstrukcji”.

Dodajmy: Heweliusz założył swe obserwatorium w 1640 r. Nie dają o tym wzmianki autorzy hasła obserwatorium astronomiczne w t. 8 *Wielkiej encyklopedii powszechnej*, Krzysztof Serkowski i Józef Smak. Piszą oni: „W XVII w. powstały pierwsze o[bserwatoria] a[stronomiczne] wyposażone w lunety: 1667—71 paryskie, 1675 Greenwich Observatory”. I dalej: „W Polsce o[bserwatoria] a[stronomiczne] są przy uniwersytetach: w Krakowie [...]” itd., a więc mowa jest tu tylko o dzisiejszych obserwatoriach polskich.

Apel J. Lassoty należy popierać. Postać wielkiego astronoma gdańskiego i jego dzieła są nadal mało znane szerszym kręgom, nawet i historykom, o czym świadczą stale spotykane błędy, takie jak np. ten, że obserwatorium Heweliusza mieściło się w Głównym Mieście, nad Motławą, w gmachu dzisiaj będącym siedzibą Muzeum Archeologicznego, a nazywającym się Domem Przyrodników; w związku z tym Dom Przyrodników bywa przez wielu nazywany Domem Heweliusza (gdą w rzeczywistości kamienica ta z Heweliuszem nie ma nic wspólnego).

Zygmunt Brocki

KORESPONDENCJA HEWELIUSZA W ZBIORACH PARYSKICH

Jedną z uchwał sesji naukowej zorganizowanej w Gdańsku (przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN, Gdańskie Towarzystwo Naukowe i Gdański Oddział Polskiego Towarzystwa Fizycznego) w 1961 r. z okazji 350 rocznicy urodzin Jana Heweliusza², była uchwała o przeprowadzeniu prac nad korespondencją tego uczonego. W październiku i listopadzie 1966 r. korespondencję jego znajdującą się w zbiorach Bibliothéque Nationale i Bibliothéque de l'Observatoire w Paryżu zbadały — w myśl wymienionej uchwały — Anna Siemiginowska i Janina Urban, z czego zdały sprawę w t. 1 za 1967 r. „Libri Gedanenses” — rocznika Biblioteki Gdańskiej PAN w Gdańsku.

Z. Br.

DOKŁADNOŚĆ DAWNYCH MAP POLSKIEGO WYBRZEŻA BAŁTYKU

W roczniku 9 za 1967 r. „Zeszytów Geograficznych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku” Jan Szeliga opublikował pracę *Dokładność szesnastowiecznych map wybrzeża polskiego*, a w roczniku 10 za 1968 r. — artykuł *Analiza dokładności wybranych map wybrzeża polskiego z XVII i XVIII wieku*. Tymi wybranymi mapami są: mapa Pomorza Zachodniego E. Lubina z 1618 r. (w skali 1 : 227 000) i Pomorza Gdańskiego P. Langaua z 1659 r. (w skali 1 : 205 000).

¹ Idzie tutaj o pierwsze w Europie obserwatoria wyposażone w lunety, co dopiero wynika, zresztą tylko częściowo, z drugiej części zdania Lassoty.

² Por. sprawozdanie z tej sesji w nrze 3/1961 „Kwartalnika”, s. 522.